

Recenzja pracy doktorskiej

Pani Magister Marceliny Kondas pt.

Palinologia osadów żywetu i franu południowo-wschodniej Polski

Pani mgr Marcelina Kondas przedstawiła jako rozprawę doktorską zbiór czterech publikacji, poświęconych aspektom mikropaleontologicznym i stratygraficznym pogranicza środkowego i górnego dewonu na obszarze rozciągniętym pomiędzy Lubelszczyzną a Górami Świętokrzyskimi. Są to następujące opracowania, które ukazały się w latach 2021-2022:

1. **Kondas M.**, Filipiak P. 2021. Organic tentaculitoids from the Kowala Formation (Devonian) of the Holy Cross Mountains, Poland. *Palynology*, **45**(4): 657-668.
2. **Kondas M.**, Filipiak P. 2022. Middle Devonian (Givetian) palynology of the northern Holy Cross-Mountains (Miłoszów, south-central Poland). *Review of Palaeobotany and Palynology*, **301**: 104629.
3. **Kondas M.**, Filipiak P. 2022. The palynology of the Middle-Upper Devonian (Givetian-Frasnian) in the Łysogóry-Radom and Lublin basins, south-central Poland. *Palynology*, **45**(4): 657-668.
4. **Kondas M.**, Filipiak P., Breuer P. 2022. *Telostomata rackii* gen. et sp. nov.: an acritarch from the Devonian (Givetian) of south-central Poland. *Palynology*, **46**(2): 1-8.

Dysertacja zawiera wydruki prac, które poprzedzone są 35-stronnicowym obszernym tekstem w języku polskim, zawierającym ogólne wprowadzenie do tematu oraz główne tezy zawarte w publikacjach. We wszystkich pracach Doktorantka jest pierwszym Autorem, zaś drugim jest Promotor pracy, stąd też uzupełnieniem części merytorycznej są oświadczenia wskazujące, że udział Doktorantki w kolejnych pracach wynosi odpowiednio 70%, 70%, 85% i 70%. W oświadczeniach podany jest również merytoryczny zakres prac Doktorantki.

Obydwa czasopisma, w których ukazały się wymienione powyżej artykuły, należą do uznanych czasopism paleontologicznych, o wysokich współczynnikach oddziaływania (2,17; 2,34), każdy z artykułów został poddany surowej ocenie i twórczej krytyce co najmniej 2 recenzentów i redaktora prowadzącego. W sumie więc wartość naukowa przedstawionej rozprawy i formalna poprawność językowo-redakcyjna załączonych artykułów opatrzona jest symbolicznym „stemplem” co najmniej kilkunastu autorytetów.

W tej sytuacji recenzent skupi się na zagadnieniach wynikających z zaleceń Ustawodawcy formułującego wymagania stawiane rozprawom doktorskim, a więc na takich aspektach jak tematyczna spójność przedstawionych artykułów, oryginalność rozwiązania problemu, samodzielność opracowania, wreszcie dojrzałość organizacji pracy i umiejętność budowy własnego warsztatu naukowego.

Spójność tematyki poruszanej w przedstawionych pracach nie budzi zastrzeżeń. Dotyczy to zwłaszcza prac nr 2. i 3. w spisie przedstawionym powyżej, gdzie elementem różnicującym jest jedynie zasięg geograficzny prowadzonych badań. Prace 1. i 4. są w tym kontekście uzupełnieniem nieco odbiegającym tematycznie od analizy paleofacjalnej i stratygraficznej bazującej na miosporach, ale mieszczącym się w dziedzinie palinologii i mikropaleontologii dewonu. Dwa aspekty: stratygraficzno-korelacyjny i paleofacjalny stanowią zasadniczy trzon prac Doktorantki.

Zadania, które postawione zostały przed Doktorantką są trudne z kilku co najmniej powodów. O ile stratygrafia osadów górnodewońskich w Polsce południowo-wschodniej jest dobrze opracowana z racji dość powszechnej obecności konodontów, o tyle niższe części dewonu nie mają już tak oczywistych i rutynowo wykorzystywanych wskaźników. Analiza palinologiczna w tych marglistych na ogół utworach nie jest wyborem najlepszego tzn. najbardziej precyzyjnego narzędzia, ale wynika z poszukiwań jakiegokolwiek narzędzia umożliwiającego korelację profili dewońskich. Podobnie ma się sprawa rekonstrukcji środowiska sedymentacji. Przejście od dewonu środkowego do późnego to czas pogłębiania szelfowego zbiornika sedymentacyjnego i klasyczne wskaźniki środowiskowe stają się mniej precyzyjne, niż to było w niższych częściach profilu. Palinologia może nie jest narzędziem najdoskonalszym, ale dostarcza pewnych wskazówek, nieosiągalnych przy pomocy klasycznych metod sedymentologicznych.

O trudności realizowanego zadania zadecydował także fakt wydania w roku 2011 obszernej monografii zagadnień stratygraficzno-facjalnych dewonu świętokrzyskiego i lubelskiego pod redakcją Marka Narkiewicza pt. Baseny dewońskie południowo-wschodniej

Polski, w której analizowane są kompleksy skalne pochodzące m.in. z otworów badanych w recenzowanej rozprawie doktorskiej. Analogiczna tematyka, stricte palinostratygraficzna jest też tematem licznych wcześniejszych prac Elżbiety Turnau. W tej sytuacji trudno oczekiwać całkowicie nowatorskich odkryć Doktorantki. Zastosowała ona schematy stratygraficzne stosowane przez Turnau i uszczegółowiła korelacje profili Gór Świętokrzyskich i obszaru lubelsko-radomskiego. Najbardziej znaczące w tym kontekście są chyba wyniki badań profili Miłoszowa: słabo poznanych, dopiero niedawno rzetelnie opisanych i wykorzystywanych przy definiowaniu formacji skalskiej.

Większe znaczenie niż badania palinostratygraficzne Autorka nadała interpretacjom palinofacjalnym. Przeprowadzono je bardzo rzetelnie i drobiazgowo, interpretując ich wyniki na tyle szczegółowo, na ile ta metoda pozwala. Interesujące są też rozważania dotyczące zapisu palinofacjalnego towarzyszącego zdarzeniu Taghanic. Tu Doktorantka również musiała podążać tropem wcześniejszej pracy E. Turnau, ale wykazała m.in., że nie ma zbieżności między spadkami zróżnicowania taksonomicznego a krzywą wahań eustatycznych.

W sumie Doktorantka w wymienionych tu pracach (2) i (3) wykazała swoją biegłość w „rzemiośle palinologicznym”. Szkoda tylko trochę, że nie wykorzystwała wcześniejszych dokonań poprzedników i nie skonfrontowała bardziej wyraziście efektów swoich badań z korelacjami osiągniętymi różnymi metodami, zrelacjonowanymi we wspomnianej wcześniej monografii pod redakcją Narkiewicza. Praca nabrałaby wtedy nieco szerszego znaczenia niż tylko palinostratygraficzne. Na pewno stosownym miejscem na tego typu rozważania była polskojęzyczna część wstępna dysertacji.

Publikacja przedstawiona tu jako nr 1 wydaje się być najciekawszą i najbardziej odkrywczą pracą z przedstawionego cyklu, choć nieco wrywa się ze ściśle definiowanego reżimu palinologicznego. Traktuje ona o bardzo ciekawym i unikatowym znalezisku organicznych części tentakuloidów i wiąże je z pozostałościami zmineralizowanymi. To bardzo rzadkie znalezisko i oryginalna interpretacja, wskazująca jednocześnie kierunki dalszych badań tentakuloidów.

Publikacja nr 4, poświęcona nowym taksonom akritarchowym, odbiega od nurtu mikroskporowego prac 2 i 3. Jeżeli w dalszych badaniach zweryfikowany zostanie wyrażony tutaj pogląd o ograniczeniu występowania tych mikroskamieniałości wyłącznie do poziomu *Geminospora extensa* to uzyskamy bardzo precyzyjny i wartościowy wskaźnik korelacyjny w interwale trudnym do diagnoz stratygraficznych – to duże osiągnięcie.

W podsumowaniu całej dysertacji stwierdzam, że wszystkie przedstawione prace reprezentują wysoki poziom merytoryczny, a wyrażone powyżej niedociągnięcia dotyczą części wstępnej i mają charakter dyskusyjny. Autorka prac wykazuje się bardzo dobrym przeglądem aktualnego stanu badań opisywanych zagadnień i jak już wspomniałem wcześniej na pewno posiada umiejętności samodzielnego prowadzenia badań palinologicznych. O umiejętności konstrukcji własnego warsztatu naukowego świadczą również inne liczne (siedem) publikacje Autorki. Nie są one przedmiotem oceny, ale stanowią dowód poprawności wyboru drogi naukowej i zapowiedź dalszego jej rozwoju.

Z głębokim przekonaniem stwierdzam więc, że przedstawiona do recenzji dysertacja spełnia wszystkie wymagania stawiane rozprawom doktorskim. Stanowi ona samodzielny dorobek Autorki i w istotny sposób wzbogaca dotychczasową wiedzę. Dowodzi, że Pani mgr Marcelina Kondas w pełni opanowała umiejętność prowadzenia badań naukowych. Spełnia zatem wymagania określone w art. 187 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. 2018 r., poz. 1668). Tym samym wnioskuję o dopuszczenie Jej do dalszych etapów przewodu doktorskiego.